

De heer LUDO HELSEN
Gedeputeerde voor cultureel erfgoed

*toespraak ter gelegenheid van de persconferentie
– Monumentale Kerken Antwerpen, een project van formaat –
Sint-Jacobskerk, Antwerpen, 6 juni 2006*

Dames en Heren,

Vandaag de dag lijkt iedereen het wel voortdurend over erfgoed te hebben, waarmee tegelijk ook het bewustzijn over het belang van dat kostbare erfgoed toeneemt. De term “erfgoed” heeft binnen een relatief korte tijdspanne als het ware iets vertrouwds gekregen heeft, iets zeer concreets, iets dat onwillekeurig aanspreekt, iets dat mensen houvast kan bieden in een soms al te snel veranderende wereld; “erfgoed” weerspiegelt niet langer de exacte “grote” geschiedenis maar wel de manier waarop mensen van vlees en bloed omgegaan zijn en vandaag nog omgaan met hun dagdagelijkse leefwereld. Erfgoed is dan ook iets waar wij – overheid en burger, gemeenschap en individu - samen zorg voor dragen, waar we samen verantwoordelijk voor zijn. De provincie doet dan ook heel wat inspanningen om dat erfgoed te koesteren. Zo voorzag de provincie geruime tijd aangepaste subsidies voor het in stand houden van niet-geklasseerde gebouwen. Ook voor roerend en immaterieel erfgoed voorzien we speciale projectsubsidies, waarmee we nieuwe impulsen willen geven aan de sector.

Belangrijke vertegenwoordigers van ons cultureel erfgoed zijn natuurlijk onze kerken, en de schat aan het vaak waardevolle roerend patrimonium dat in de kerken aanwezig is. Dat kerkgebouwen vaak in de picture staan is niet zo verwonderlijk, maar de inboedel van kerken is vaak ongekend, terwijl hier ook vaak echte pareltjes aanwezig zijn die een grote historische waarde bezitten. Sinds 1995 heeft de provincie dan ook actie ondernomen en medewerkers van onze dienst Cultureel Erfgoed op pad gestuurd om het kerkpatrimonium van onze provincie te inventariseren. Zo’n inventaris is immers het werkinstrument bij uitstek om het erfgoed dat in de kerken aanwezig is, efficiënt te beheren en te bewaren voor de toekomst. Een inventaris geeft immers een uniek én alternatief inzicht in de geschiedenis van een kerk, en in een breder perspectief van ede hele gemeenschap. Een inventaris op zich vertelt een uniek kunstig, cultureel en historisch verhaal.

De reden waarom we met de Provincie die inventarisatiemedewerkers op pad stuurden, was eigenlijk eenvoudig: op het einde van de jaren 1980 bleek nog altijd dat maar liefst 130 kerkbesturen niet over een degelijke inventaris beschikten. En daarbovenop bleek dat ook de al bestaande niet altijd aan de kwaliteitsvereisten voldeden. Sinds 1995 besloten we de toestand van nabij op te volgen, en ook zelf het voortouw te nemen. En daarom begonnen we met het project ‘inventarisatie van het roerend kerkelijk erfgoed’.

Vandaag zijn we tien jaar later, en kunnen we met enige trots vertellen dat de 130 resterende kerkfabrieken nu ook over een inventaris beschikken. Ook de basisopdracht van de provincie op dit vlak, meer bepaald de controle van bestaande inventarissen werd ondertussen verder uitgeoefend. De controles resulteerden vaak in meer dan een verdubbeling (!) van het aantal

voorwerpen. Dat laatste wijst er overigens op dat er een groot verschil bestaat in benadering door de verschillende kerkbesturen en dat niet iedereen dezelfde voorwerpen als vermeldenswaard of belangrijk aanziet en dit om zeer uiteenlopende redenen.

Nu zijn we dus zover dat eigenlijk alle kerkbesturen beschikken over een basisinventaris, maar tegelijk wil dit hoegenaamd niet zeggen dat er ook een punt mag, zal of kan gezet worden achter dit kwantitatief en kwalitatief belangrijk erfgoed. Het is dus niet zo dat dit project of deze fase definitief afgesloten is en de kerkbesturen in de kou zullen blijven staan. Dit aspect van de zorg voor het roerend kerkelijk erfgoed zal de provincie verder en zelfs verruimd blijven opvolgen, onder andere ook met adviesopdrachten inzake conservatie, restauratie en beveiliging. Overigens is er nog steeds de subsidiëring voor de conservatie van het roerend erfgoed eigendom van kerkbesturen, één van onze succesrijkste subsidiereglementen, dat al heel wat moois heeft mogelijk gemaakt. We blijven met het provinciebestuur onze rol als erfgoedzorger ernstig nemen, in kerken én daarbuiten.

Dames en heren,

Naast deze zorg voor onze kerken en hun bezittingen heeft de provincie in deze stad nóg een bijzondere taak, namelijk de zorg voor de hoofdkerk van het bisdom Antwerpen, onze prachtige Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Bij de heropricting van het bisdom Antwerpen in 1961 werd de provincie belast met de restauratie van de kathedraal, een verantwoordelijkheid die in de Franse tijd aan de toenmalige départements werd toegekend. In 1965 engageerde de provincie Antwerpen zich dan ook tot de globale restauratie van de kathedraal, met uitzondering van de grote toren, die onder de verantwoordelijkheid van de stad valt.

De grote restauratiewerken vonden plaats in de periode 1967-1993, hoewel de restauratiecampagne toen nog niet achter de rug was. Sinds 1993 wordt er op kleinere schaal verder gewerkt, onder meer aan de koorkapellen en aan een aantal 16de -en 17de-eeuwse glasramen. In 2002 keurde de deputatie een meerjarenplan goed voor de periode 2002-2012, waarin prioriteit verleend wordt aan de resterende buitenrestauratie, namelijk aan de gevels van het schip, kruisbeuk en koor met zijn steunberen en luchtbogen. Pas daarna zal de rest van het interieur aan bod komen: acht koorkapellen en de kooromgang. Bovendien werd er enkele jaren geleden, in 2002-2003, een complete beveiliging tegen brand, bliksem en inbraak aangebracht.

Voor de realisatie van dit meerjarenplan voorziet de provincie jaarlijks een gemiddelde van zo'n 750 000 € in haar begroting, waar dan nog eens de restauratiepremie van het Vlaams gewest bovenop komt dat 60% van de kosten aan het beschermde monument draagt.

Maar de betrokkenheid van de provincie is ruimer dan het financiële gedeelte; onze dienst Werken en Infrastructuur en de dienst Cultureel Erfgoed volgen samen met de architect alle dossiers administratief, technisch en historisch op, en hierbij wordt uiteraard nauw overleg gepleegd met de kathedrale kerkfabriek. Ook de vzw Monumentenwacht Provincie Antwerpen maakt zich samen met de onderhoudsploeg van de kathedraal verdienstelijk voor het onderhoud van de kerk.

Tenslotte ondersteunt de provincie ook ten volle de activiteiten van de vzw Monumentale Kerken, een initiatief dat werd opgericht ter bescherming en promotie van de vijf monumentale kerken van de binnenstad, en waarover voorzitter Van Remoortere u dadelijk meer zal vertellen. Samen met hen en met stad Antwerpen werkt de provincie samen om een optimaal beheer van dit waardevolle erfgoed te garanderen.

Dames en heren,

Uit die brede waaier van initiatieven en activiteiten ademt een liefde, misschien zelfs een passie die de provincie koestert voor geschiedenis, voor kunst en cultuur. En precies door projecten als de inventarisatie en de kathedraalrestauratie proberen we dag in dag uit ons verleden ook een mooie toekomst te geven. Ik wil dan ook afronden met welgemeende dank en felicitaties aan onze medewerkers die dit elke dag mogelijk maken, aan alle kerkbesturen voor hun medewerking, aan de leden en voorzitter van vzw Monumentale Kerken en aan de medewerkers van Stad Antwerpen en cultuurschepen Philip Heylen.

Ik dank u.